

4. Закон України від 16.10.2012 № 5461-VI «Про охорону археологічної спадщини» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1626-15> (дата звернення: 14.04.2020).
5. Крайнов Д. А. Археология и краеведение. *Советская археология*. № 3, 1957. С. 270–274.
6. Статут Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_014 (дата звернення: 14.04.2020).

АЛЬМАНАХ «ЄВШАН» І «ГОРБАЧУКІВСЬКІ СТУДІЇ» ЯК ОСЕРЕДКИ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО РУХУ НА ДОНЕЧЧИНІ

Щербатюк В. С., Кочукова Н. І.

The report presents the almanac «Evshan» and the internet-conference «Horbachuk Studies», which are the centers of the cultural and educational movement of the philological faculty of the Donbas State Pedagogical University. «Evshan» is a collective collection of literary and artistic works of masters of different generations, and «Horbachuk Studies» is a scientific-methodological studies mainly of university professors and teacher-philologists.

Key words: *almanac, poetry, prose, art of the word, challenges of modern science, conference, collection.*

Філологічний факультет Донбаського державного педагогічного університету – один із найбільших у виші, де з повагою ставляться не тільки до наукових досягнень, але й до творчих пошуків як початківців, так і досвідчених майстрів слова.

Творчим кредо факультету можуть бути слова Монтеня: «*Прихований талант рівноцінний бездарності*». Талановитих студентів на факультеті не бракувало. Яскравою сторінкою була і є поетична творчість Ю. Доброносолової, Є. Фролова, І. Ціко, Н. Шинкаренко, М. Яривчик, С. Горбатенка, Н. Лягуші, К. Бараненко, К. Груціної, О. Брижашової, проза О. Кулика, Є. Лубенець, С. Єжової, Л. Чорної, О. Хоменко, Н. Кірїй, Ю. Коробки, С. Нагорного та інших. Тоді це були молоді й обдаровані початківці, які намагалися висловити свої почуття, переживання, мрії через слово поетичне чи прозове. Сьогодні більшість із них – це вчителі з певним досвідом, науковці, працівники різних сфер освіти й культури. Але зв'язки з рідною альма-матер вони ніколи не поривали, тому часто на сторінках літературно-культурологічного часопису «Євшан» можемо прочитати натхненні рядки наших випускників.

Ініціаторами творчих ідей та наставниками обдарованої молоді завжди були викладачі філологічного факультету. Ідея створення «Євшану», а також вибір

влучної назви належали тодішньому декану філологічного факультету, професору В. Горбачуку. Значний внесок у розвиток літературно-творчих здібностей студентів робили (В. Півень, М. Сіробаба, О. Кичукова) й роблять викладачі кафедри української мови та літератури (О. Колган, Т. Полякова, Л. Тищенко, В. Щербатюк та інші).

Краєзнавець В. Романько в обласній газеті «Світлиця» схвально писав: «„Євшан” – саме так назвали свій літературно-мистецький альманах студенти та викладачі філологічного факультету Слов’янського державного педагогічного інституту в 1997 році. Талановита молодь, майбутні вчителі української мови та літератури, котрі сьогодні знаходяться у творчих пошуках, та викладачі, для яких художня творчість є справою аматорською, умістили в першому числі цього видання свої поетичні та прозові доробки...» [Цит. за: 2, с. 5].

Яка мета альманаху? Вона закладена в назві. Наведемо уривок із редакторського слова В. Горбачука, уміщеного в першому числі «Євшану»:

«Євшан – не лише милозвучне, але й сповнене якоюсь глибиною, притягальною силою слово, оповите романтичною аурою!

З цієї назвою пов’язана давня, записана вісімсот років тому в Галицько-Волинському літописі поетична легенда, у якій порушені такі вічні, неперехідні теми, як мінливість людської долі, трагічна розлука з батьківщиною, яку, особливо в біді, не годиться покидати й забувати, потяг людини до витоків та її синівський обов’язок перед своїм народом...

Ця розповідь подана на початку Галицько-Волинського літопису і звучить вона як заспів, заклик бути вірним батьківщині незалежно від обставин. Чи насправді мала місце якась подібна до описаної бувальщина, невідомо. До речі, подія ця записана аж через сто років після походів Мономаха і не в значно ближчому до половців стольному граді Києві, а в далекій Галичині. Однак легенда буває реальнішою за саму дійсність, бо виражає якусь глибинну сутність певного явища.

Тут йдеться нібито про чужинців, ба більше – ворогів Київської Русі половців. Однак це давній і поширений у казках, легендах прийом – виражати якусь ідею, розгортати сюжет на прикладі подій «у тридесятому царстві», «у сімдесять сьомій державі»...

Підкупляє, захоплює благородна громадянська позиція літописця: подати як приклад для наслідування людяні риси навіть у противника!

Ця високого морального звучання легенда зворушувала серця не одного покоління українців, особливо тих, які, гнані завойовниками чи під тиском інших обставин, опинялися за межами своєї батьківщини. Ось чому й зараз образ євшану відомий кожному свідомому українцеві в далекій, як прийнято тепер говорити, діаспорі, зокрема в США й Канаді. Наприклад, у Канаді функціонує на-

віль Yevshan Corporation. У нас же, на жаль, на нашій землі, де історична пам'ять викорінювалася, підрастаюче покоління не знає цього сказання. Здобувши незалежність, намагаючись повернути наших «блудних синів» до національних витоків, шукаємо опори й підтримки і в минулому...

Дорогий читачу! Ви зрозуміли, які наміри й надії покладаємо на видання під такою назвою. З іншого боку, ця назва личить ще й тому, що живемо саме в «євшанному» колись степу, саме тут, на Донеччині, відшуміли описані в легенді події» [1, с. 3–4].

З висоти дня сьогоднішнього з приємністю можемо стверджувати, що мрії та надії, які закладалися в підмурок альманаху в 97-му, не залишилися віртуальними. Упродовж 23 років на сторінках альманаху друкувалися й продовжують радувати читачів студенти, викладачі та колишні випускники філологічного факультету. Добрі «євшанські» традиції на філологічному факультеті підтримувалися й підтримуються завдяки кропіткій праці деканів С. Швидкого й Н. Овчаренко, завідувачок кафедри української мови та літератури Н. Овчаренко й О. Біличенко, представників редакційної ради альманаху В. Горбачука (почесний декан філологічного факультету та головний редактор часопису з 1997 р. по 2002 р.), В. Півня (головний редактор «Євшану» з 2002 р. по 2011 р., автор численних поетичних збірок, мистецьки обдарована людина), В. Щербатюк (тепер – головний редактор), О. Колган (креативний редактор), що позитивно відбивається на іміджі нашого факультету та університету.

З легкої руки наставників «Євшану» більшість дописувачів часопису вже стали авторами власних поетичних чи прозових збірок. Зокрема, лірична М. Ярвичик має дві поетичні збірки: «Перший дотик» (2002) і «Сезон печалі» (2006); новатор у поезії – С. Горбатенко – «Афекти» (2003) та «Зелені яблука» (2006); романтична С. Єжова – автор двох новелістичних збірок – «Перетин паралелей» (2004) та «Нагий янгол» (2006); «сентиментально-романтичний і водночас аналітичний стиль» (В. Півень) властивий прозовій збірці О. Кулика «Мозаїка життя» (2005); збірка прози і поезії «Сльоза в росі» Н. Лягуші побачила світ у 2005 р.; своєю неповторністю й багатогранністю вражають поетичні збірки К. Бараненко – «Так просто про все і про тебе...» (2010 р. – у співавторстві з В. Щербатюк) та «Плетиво Намист» (2012).

Літературно-мистецький альманах «Євшан» містить переважно твори літературно-художнього характеру й презентує кілька рубрик, зокрема: «Поезія», «Проза», «Творча мозаїка», «Гостина», «Наш вернісаж», «Оповідник».

Серед сьогоднішніх дописувачів: М. Стульнева, А. Моргун, М. Боровиков, Є. Рухленко, Р. Балабойко, І. Данилейченко, Д. Венков, Г. Шевченко та інші.

Ми і довікля. День сьогоднішній і майбутнє. Що нас тривожить, а що приносить розраду. До чого прагнемо й про що мріємо. Що є для нас святиною. Про

це й багато що інше міркують автори, люди різних поколінь, чії ліричні та прозові твори входять до альманаху. Це можливість доторкнутися до думок, вражень, настроїв, кольорів авторів, які уміють знаходити веселку в безбарвних днях, роздивитися посмішку серед смутних облич і донести це до читача. Вони щирі у своїх міркуваннях і не втрачають віру в людей і в майбутнє. Тут приклади справжнього кохання, вірності та честі людей, що мають життєвий досвід, їхньої відданості своїм принципам і справі, якій служать; і відчуття людей, які лише починають доросле життя, їхня мудрість і світогляд. Тут мрії молоді, що не лише уміє мріяти, але й здатна втілювати свої мрії в життя: «У кожного своя душі криниця, / Невичерпне гаряче джерело... / І кожному його дитинство сниться, / Де материнська ласка і тепло... / У кожного своя душі криниця / Занедбана, а може золота... / І кожному його дитинство сниться, / Коли він мрії серця залиша» (І. Гайдукова) [2, с. 34].

До співпраці редактори «Євшану» залучають не лише дорослих, а й зовсім юних любителів слова – школярів закладів загальної освіти Донецької області. Для них – привітна «Гостина». Тут представлена творчість Д. Сергєєва, П. Тендітної, А. Стащенко, П. Ісечко та інших. Як зауважував В. Романько, «якраз на молодь і покладаються великі надії і сподівання, на тих, хто проживає саме в «євшанному» колись степу, тут, на Донеччині, де відшуміли легендарні події...» [Цит. за: 2, с. 5].

Зазначимо, що постійною рубрикою альманаху є «Наш вернісаж», де студенти та викладачі представляють на суд читачів оригінальні фотографії та малюнки. Своє бачення світу намагалися передати в художніх полотнах І. Новікова, О. Гербач, О. Хоменко, О. Ткаченко, В. Федорчук, В. Чабанова, Д. Мацюк, Д. Полтавець, В. Мельник; у графічних композиціях – О. Легких, Д. Дерев'яно, О. Оксанюк, С. Масич, М. Яривчик, Т. Малишко; у світликах – К. Сиротенко, К. Кононова, Д. Калатур та інші.

В останньому ювілейному номері «Євшану» надруковано натхненні поетичні рядки ректорки університету С. Омельченко, що звучать як настанова майбутнім дописувачам альманаху: «Традицій є багато на землі / І в вищі нашім їх доволі буде. / «Євшан» завжди подобався мені – / Він з розуму талановиту молодь зведе. / Хай процвітає! / Хай величним словом / Натхненну мову нашу прославля! / А ми готові кожен випуск знову й знову / Його презентувати, пестить, як дитя!» [3, с. 14].

Хоча «Євшан» кілька разів змінював жанрове потрактування (від літературно-мистецького альманаху до літературно-культурологічного часопису), проте, як говорить народна мудрість, від зміни назви суть не змінюється. Отже віримо, що закладені традиції не втраять своїх послідовників, і в майбутньому часопис «Євшан» знайде нових дописувачів, творчо обдарованих людей, які даруватимуть усім натхненні рядки, диктовані самим життям.

Якщо літературно-мистецький альманах «Свшан» є творчим досягненням філологічного факультету, то його науковим досягненням є щорічна всеукраїнська заочна науково-практична Інтернет-конференція «Горбачуківські студії: Мовно-літературний потенціал Донеччини в соціально-комунікативному просторі України та світу», яку проводить кафедра української мови та літератури. Цього року конференція проводитиметься вп'яте. Цей захід названо на честь ушанування фундатора філологічного факультету ДДПУ, професора Василя Горбачука – людини, яка переймалася станом української освіти й культури, долею рідної мови в російськомовному регіоні, особистості з непохитними переконаннями, вірою у відродження української духовності.

Метою заходу є підвищення інтересу учасників до активної наукової діяльності в досліджуваній галузі, сприяння формуванню наукових зв'язків між навчальними закладами та науковими установами, залучення до активної наукової співпраці не лише викладачів вишів, а й учителів-дослідників закладів загальної середньої освіти, допитливих студентів, магістрантів, створення електронного збірника за результатами конференції, популяризація результатів наукових, науково-методичних досліджень.

Для учасників конференції пропонуємо таку тематику питань:

1. Життя і творчість професора В. Горбачука: уроки для нащадків.
2. Мовний та мовленнєвий матеріал у його структурній, семантичній та стилістичній інтерпретації.
3. Літературознавство та міжкультурна комунікація.
4. Літературне краєзнавство: перспективи вивчення.
5. Інноваційні методи формування іншомовної комунікативної культури.
6. Фольклорна та етнографічна самобутність сучасності: проблеми досліджень, збереження, розвитку.
7. Педагогічні традиції та дидактичні інновації Донеччини.
8. Культуромовна особистість фахівця у ХХІ ст.
9. Культурно-просвітницький рух на Донбасі в контексті загальноукраїнських подій.
10. Мистецький універсум Донеччини.

Редакційна колегія коригує зазначені рубрики, додає ті, які відповідають новим викликам сучасної науки. Заплановано додати тематику, пов'язану з журналістикознавством, медіакомунікаціями, зокрема залучити наукові дослідження українського медійного контенту в соціальному вимірі (на філологічному факультеті вишу навчаються студенти й магістри – майбутні фахівці з інфокомунікацій).

Протягом чотирьох років у роботі конференції взяли участь близько 200 дослідників, серед яких викладачі вишів Донеччини, Сумщини, Київщини. До спів-

праці щороку залучено вчителів навчальних закладів Донецької області, зокрема Слов'янського педагогічного ліцею Слов'янської міської ради, Української загальноосвітньої школи I–III ступенів Селидівської міської ради, Ярівської загальноосвітньої школи I–III ступенів Лиманської міської ради, Спеціалізованої школи I–III ступенів № 3 з поглибленим вивченням окремих предметів Маріупольської міської ради тощо.

За матеріалами конференції редактори укладають електронний збірник, який розміщено на офіційному сайті Донбаського державного педагогічного університету. Видання випускається у світ для створення спільної платформи обміну науковими ідеями, думками, для презентації і самих досліджень, і їхніх ідей, для апробації отриманих результатів та широкого наукового діалогу.

Отже, філологічний факультет й зокрема кафедра української мови та літератури, дотичні до формування культурно-мистецького руху на Донеччині, продовжують писати історію краю своїми справами, креативними ідеями, наполегливою науковою працею на філологічній ниві.

Джерела та література

1. Євшан: літературно-мистецький альманах / гол. ред. В. Т. Горбачук. Слов'янськ, 1997. № 1. 53 с.
2. Євшан: літературно-мистецький альманах / гол. ред. В. Т. Горбачук. Слов'янськ, 1998. № 2. 76 с.
3. Євшан: літературно-мистецький альманах / гол. ред. В. Щербатюк. Слов'янськ, 2019. № 20. 108 с.

ІСТОРИЧНІ НАЗВИ ВІД ЗАВОЙОВНИКА

Щибря Л. І.

Thirty years have passed since Ukraine gained independence from the Russian Empire. This is a sufficiently long period of time for a change of generations. However, the burden of repeating historically used names and phrases is passed down from generation to generation. Consciousness has long been held hostage to misinterpretations. As an example, let's analyze only three historical definitions that directly relate to our land. Although in our time there are many.

Key words: *Slobozhanshchina, Belgorod line of defense, Izyum line of defense, Ukrainian line of defense, First capital.*

Стаття не має спрямовання та наміру «переписувати історію», бо історія – це факти, а привертає увагу нав'язаній ідеології, історичних визначень минулих подій та назв Російської імперії. У більшості випадків саме історичні назви спо-